

ЗАТРИМАННЯ та ЗВІЛЬНЕННЯ З-ПІД ВАРТИ

Захист осіб без громадянства від безпідставного затримання

[У чому проблема?](#)

[Що я можу зробити як фахівець із роботи з біженцями?](#)

[Що потрібно змінити на політичному рівні?](#)

[Більше довідкової інформації про проблему та додаткові ресурси](#)

У чому проблема?

Помилка у визначенні статусу безгромадянства та захист апатридів може спричинити **незаконне затримання та серйозне порушення прав людини**.

- ➔ **Затримання як умова прийому біженців:** Біженцям без громадянства іноді доводиться залишатися в центрах прийому на довгий період через непевність в їх громадянстві. Іноді таких осіб затримують або обмежують їх свободу пересування, порушуючи стандарти оновленої [Директиви про умови прийому біженців](#) та іншого законодавства.
- ➔ **Затримання як спосіб видворення з країни:** Апатриди, чиє громадянство не визначено, ризикують бути незаконно затриманими на тривалий і неодноразовий період з метою видворення їх з країни, навіть якщо вони не можуть повернутися в країну свого походження чи попереднього проживання, через те, що не є її громадянами.
- ➔ **Примусове повернення біженців:** Біженці без громадянства з таких країн, як Ірак, Сирія або Ефіопія, чиє громадянство не встановлено під час процедури визначення статусу біженця, в кінці озброєних конфліктів можуть позбутися статусу біженця та згодом зіткнутися з ризиком бути затриманими та/або змушеними повернутися в країну свого попереднього проживання (якщо їх приймуть), та зіткнутися з серйозною дискримінацією та/або переслідуванням.

Що я можу зробити як фахівець із роботи з біженцями?

Правило 4R: Розпізнавати, записувати, дивитися та читати!

1. Розпізнайте статус безгромадянства

Не думайте, що кожна людина має громадянство або, що кожна особа без громадянства знає, що вона є особою без громадянства. Майте на увазі, що деякі люди визначають «громадянство» як етнічну чи групову приналежність, а не громадянство як таке. З'ясовуючи питання про те, чи є чи буде затримання особи законним, зверніть увагу на те, чи були належним чином розглянуті питання щодо громадянства та ризику безгромадянства в процедурах перевірки та/або

визначення статусу, чи були зафіксовані ознаки безгромадянства, і, якщо необхідно, дослідіть це питання далі. Наприклад:

- ➔ Чи вважає влада країни походження заявника або будь-якої іншої країни його громадянином, і чи має він/вона право на повернення з тим же спектром прав громадянина?
- ➔ Чи належить заявник до групи, яку уряд країни походження не визнає громадянами, як-от [курди з Сирії](#) чи Іраку чи [бідуні з Кувейту](#)?
- ➔ Чи є заявник із території, яка не визнана всіма країнами як держава та/або де визнання державності не означає повного суверенітету чи фактичного громадянства цієї держави, наприклад, [Палестина](#) чи [Західна Сахара](#)?
- ➔ Чи були успішними попередні спроби повернутися чи означає це, що країна, куди заявник збирається повернутися, не вважає його своїм громадянином?
- ➔ Чи виникали затримки або труднощі з отриманням документів для виїзду за кордон чи документів, що посвідчують особу, щоб дозволити заявнику повернутися, і чи означає це, що країна потенційного повернення не вважає заявника своїм громадянином?

Більше питань ви знайдете тут: [Визначення безгромадянства: Спеціальні питання](#)

2. Фіксування випадків безгромадянства/ ризик отримання статусу не громадянина

Якщо ви виявили, що особа може бути апатридом під час прийому біженців, або якщо особа стверджує, що вона є особою без громадянства, зафіксуйте цю важливу інформацію у будь-яких документах, що стосуються цієї особи. Якщо у формі немає розділу, в якому можна точно записати цю інформацію, зробіть примітку десь на формі, щоб є запис, і повідомте людині про це і про те, що це може бути важливо в майбутньому. Також зберігайте копії будь-яких відповідних документів у своїй справі, щоб за необхідності мати доступ до них пізніше.

Якщо стандартні форми чи контрольні списки не містять спеціального розділу для запису цієї інформації, попросіть відповідну особу у вашій організації змінити їх, щоб включити способи точного запису (ризик) безгромадянства у всіх відповідних формах.

Під час визначення статусу біженця необхідно встановити, чи є заявник апатридом і що це означає для нього. Якщо особа є апатридом, це має бути чітко зафіксовано в усій відповідній документації, щоб після надання статусу біженця особа без громадянства була визнана та направлена до відповідних процедур для визначення безгромадянства (якщо такі є). Це надзвичайно важливо, бо гарантує, що особа не зіткнеться зі спробами депортації пізніше, які можуть призвести до свавільного затримання, навіть якщо в майбутньому більшість біженців зможуть повернутися додому.

3. Направляйте людей для отримання експертної консультації, підтримки та інформації

Визначте організації, які спеціалізуються на питаннях безгромадянства та громадянстві у країні, де ви працюєте, і дізнайтеся, чи можуть вони допомогти. Деякі [наші працівники](#) можуть допомогти. Завантажте та скористайтеся нашими [інструкціями/оголошенням](#) для тих, хто надає допомогу біженцям та нашим [коротким посібником](#) для біженців та шукачів притулку. У деяких

випадках для визначення того, чи особа є особою апатридом, потрібні спеціальні знання, які недоступні у відкритому доступі. В таку разі необхідно звернутися до експерта та попросити його підготувати звіт, який підтверджує, що особа немає громадянства.

4. Ознайомтеся з матеріалами про безгромадянство та затримання.

Нижче наведено додаткову інформацію. Більше можна знайти на наших вебсайтах (посилання нижче). Перегляньте [коротке відео про безгромадянство та затримання \(No One Will Notice\)](#) (Ніхто не помітить) Дізнайтеся більше про безгромадянство та затримання тут:

- [ENS \(ЄМБ\): Protecting stateless persons from arbitrary detention \(Захист осіб без громадянства від безпідставного затримання\)](#)
- [UNHCR tool for the identification and protection of stateless persons in detention \(Інструмент УВКБ ООН для ідентифікації та захисту апатридів, які перебувають під вартою\)](#)
- [Equal Rights Trust Guidelines to protect stateless persons from arbitrary detention \(Рекомендації Equal Rights Trust щодо захисту осіб без громадянства від свавільного затримання\)](#)
- Our [Statelessness Index](#) (Наш індекс безгромадянства)

Що потрібно змінити на політичному рівні?

- Удосконалити процедури [ідентифікації та реєстрації осіб без громадянства](#).
- [Встановити надійні процедури визначення безгромадянства](#) як окремі процедури, так і в рамках процедур визначення статусу біженця.
- [Удосконалити закони та вказівки](#) для запобігання свавільному затриманню осіб без громадянства. Забезпечити, щоб особа без громадянства розглядалася як відповідний факт у рішеннях про затримання та повернення, і щоб, якщо особа стверджує, що є особою без громадянства, вона була захищена від затримання, була надана інформація та правова допомога, направлена на процедуру визначення безгромадянства для встановлення її громадянства або права на захист відповідно до Конвенції про статус апатридів 1954 року, а також видане посвідчення особи та основні права після звільнення.
- [Підвищення рівня обізнаності](#) осіб, які займаються затриманням та поверненням іммігрантів (включно з посадовими особами, суддями, адвокатами та неурядовими організаціями) про особливу ситуацію та потреби захисту осіб без громадянства та забезпечте їм доступ до інформації та ресурсів про безгромадянства.

Більше довідкової інформації про проблему та додаткові ресурси

Порушення міжнародного права: Існують чіткі міжнародні та європейські правові стандарти, які захищають людей від незаконного затримання. У багатьох випадках це відображено в запобіжних заходах проти дискримінації та свавілля в національних правових системах. Але ці

гарантії часто не впроваджуються через неспроможність виявити безгромадянства та захистити людей без громадянства.

Повторне та/або тривале незаконне затримання: Дуже часто статус апатрида означає, що особа без громадянства не може повернутися в жодну країну. Якщо особа без громадянства не ідентифікована, і немає способу легального проживання в Європі, цих людей можуть повторно видворити з країни, де вони шукають притулку. У багатьох країнах це також може означати повторне або тривале утримання під вартою, яке є незаконним, якщо воно має на меті видворення, але видворення не неминуче або більше немає іншої розумної перспективи видворення.

Відсутність визначення безгромадянства: У багатьох країнах, відсутність спеціалізованої процедури визначення безгромадянства (SDP) та/або надійного визначення безгромадянства у процедурах визначення статусу біженця сприяє тому, що осіб без громадянства не незаконно затримують або повертають в країну, в якій вони не є громадянами. У деяких країнах, деякі люди ідентифікуються як апатриди, але їм не надається статус біженців або допоміжний захист (або інша форма юридичного проживання). Для них може не бути законного шляху урегулювати свій статус. Цей пробіл у захисті може залишити у невизначеності людей, які очікують допомоги, а в деяких випадках вони навіть затримані на невизначений термін, не маючи фактичної перспективи видворення.

Отримати більше інформації

[European Network on Statelessness](#) (Європейська мережа з питань безгромадянства)

[Stateless Journeys](#) («Подорожі для осіб без громадянства»)

[Індекс безгромадянства](#)

[UNHCR's Ending Statelessness site](#) (вебсайт Управління Верховного комісара ООН у справах біженців для подолання безгромадянства)

[UNHCR's Self-Study Module on Statelessness](#) (Модуль УВКБ ООН для самостійного вивчення)

[Institute on Statelessness and Inclusion](#) (питання безгромадянства Інституту безгромадянства та інклюзії)

[Statefree](#) (без кордонів)

Відвідайте курс [Інституту безгромадянства та інклюзії](#) або [університету Мельбурна](#).

Організації Європи можуть [звертатися до Європейської мережі з питань безгромадянства](#) щодо можливостей навчання. Підпишіться [на нашу розсилку новин](#), слідкуйте за нами у соціальних мережах та підтримуйте [кампанію «Подорожі для осіб без громадянства»](#).

«Очікування це найгірша частина затримання. Здається, ніби у вас не має будь-якого контролю, ви просто сидите та чекаєте. Ви чекаєте, поки хтось інший скаже вам хто ви є і з якої ви країни.»

~ оловик без громадянства з Пакистану, якого опитували в Польщі в 2015